

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ

Леонід Романов,

*кандидат педагогічних наук, завідувач науково-організаційного відділу Інституту професійної освіти НАПН України, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-1297-3331>*

Анотація. Обґрунтовано, що постійний пошук і запровадження інновацій для освітньої діяльності нашої країни стає запорукою функціонування і розвитку освіти в умовах воєнного та повоєнного часу. Інноваційну діяльність закладів професійної освіти розглянуто в контексті трьох сфер підготовки майбутнього кваліфікованого робітника: особистісної, діяльнісної і соціальної. Охарактеризовано авторський тренінг-курс «Інноваційна поведінка».

Ключові слова: професійна освіта, кваліфікований робітник, інноваційна діяльність закладу професійної освіти, інноваційна поведінка.

DEVELOPMENT OF INNOVATIVE BEHAVIOR OF FUTURE QUALIFIED WORKERS IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS IN WAR AND POST-WAR TIMES

Leonid Romanov,

Candidate of Pedagogical Sciences, Head of the Scientific and Organizational Department of the Institute of Professional Education of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. It is substantiated that the constant search and introduction of innovations for the educational activities of our country becomes a guarantee of the functioning and development of education in the conditions of the war and post-war times. The innovative activity of vocational education institutions is considered in the context of three spheres of training of the future skilled worker: personal, activity and social. The author's training course "Innovative behavior" is characterized.

Keywords: professional education, skilled worker, innovative activity of a professional education institution, innovative behavior.

Швидкий науковий прогрес, розвиток цифрових технологій, динамізм сучасного життя потребують постійного пошуку і запровадження інновацій, що для освітньої діяльності нашої країни в умовах воєнного стану стає запорукою розвитку і повоєнного відновлення. Інноватика професійної освіти сьогодні розвивається досить інтенсивно. Дослідниками обґрунтовуються інноваційні підходи до управління якістю професійної освіти (Н. Ничкало, В. Радкевич, Л. Петренко, Л. Сергеева та ін.) визначається роль інноваційної діяльності педагога професійного навчання (М. Артюшина, В. Докторович, В. Ковальчук, В. Кручек та ін.) розглядаються інноваційні технології навчання у підготовці кваліфікованих робітників (Т. Герлянд, П. Лузан, Н. Кулалаєва, Г. Романова та ін.).

Сучасним і обґрунтованим вважаємо визначення інновації як цілеспрямованого нововведення у певній системі, що вдосконалює цю систему, призводить до її прогресивного розвитку. За такого розуміння не все нове має інноваційний характер, а лише те, що надає бажаний ефект діяльності – покращує результат, зменшує витрати

тощо. Інновація в освіті означає цілеспрямоване нововведення у педагогічній (освітній) системі, що удосконалює її функціонування, покращує процес і результат, а інноваційна діяльність передбачає спрямованість освітнього процесу на оновлення й вдосконалення освітньої системи, забезпечення її прогресивного розвитку.

Досліджуючи інноваційну поведінку суб'єктів освітнього процесу, М. Артюшина (2011) визначила її як сукупність будь-яких зовнішніх проявів активності особистості, що відбиває ставлення індивіда до нових умов життєдіяльності, характер його пристосування до нового. Дослідниця обґрунтувала чотири типи інноваційної поведінки майбутніх фахівців: стихійне реагування (характеризується гнучкістю у пристосуванні до змінних умов, коли індивід несвідомо пристосовується до змін середовища, дещо корегуючи свою звичну поведінку); самозбереження (характеризується мобільністю та адаптацією, індивід свідомо виробляє таку стратегію поведінки, за якій вона найбільш відповідає новим вимогам і в той же час дозволяє зберегти наявне); експериментування (характеризується гнучкістю і творчістю, індивід несвідомо намагається змінити середовище, що його оточує, демонструючи нові форми поведінки, які мають стихійний, неупорядкований, випадковий характер); творчий пошук (характеризується мобільністю і творчістю, індивід свідомо реалізує стратегію запровадження нового). Доцільно враховувати послідовність розвитку інноваційної діяльності і реалізації певних типів інноваційної поведінки: від «стихійного реагування» через «самозбереження» та «експериментування» до «творчого пошуку».

Висока особистісна ефективність у різних видах діяльності, зокрема і в професійній, на думку С. Кові (2023), пов'язана з такою якістю, як проактивність, притаманною людям ініціативним, відповідальним, здатним до свідомого вибору, основаному на певних принципах і цінностях. Успішність застосування інновацій визначають також інноваційні властивості суб'єкта діяльності, зокрема креативність, варіативність, фантазія, оригінальність, винахідливість, гнучкість.

Важливим проявом інноваційності в спільній діяльності є здатність до ефективної комунікації, взаємодії в команді, тому включаємо до професійно важливих такі якості, як відкритість, дружелюбність, співробітництво, колективізм.

Як відомо, існують дві принципово розбіжні стратегії навчання: традиційна та інноваційна. Традиційне навчання – зорієнтоване на збереження і відтворення культури, ґрунтується на репродуктивній діяльності учнів, забезпечує формування виконавських здібностей, розвиток уваги і пам'яті. Інноваційне навчання - стимулює новаторські зміни в культурі, соціальному середовищі; орієнтоване на формування готовності особистості до динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку різноманітних форм мислення здобувачів освіти, їх творчих здібностей, підвищує їх соціально-адаптаційні можливості. Сьогодні, в умовах воєнного стану, ми переконалися у цінності результатів саме інноваційного навчання, що виявляються у злагодженій взаємодії всіх членів суспільства, здатності реалізовувати свій потенціал задля спільної Перемоги.

В. Докторович (2022) у своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому управлінню інноваційною діяльністю закладу професійної освіти, зазначає, що педагогічні працівники є агентами інноваційних змін закладів, від рівня їх готовності до інноваційної діяльності залежить якість підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, рівень професійної підготовки.

На нашу думку, педагогічні колективи успішних закладів професійної освіти реалізують інноваційно-зорієнтований підхід, метою якого є підготовка особистості до

життя в змінних умовах, розвиток інноваційних властивостей фахівців. У професійній освіті цей підхід означає спрямованість на підготовку майбутнього робітника до професійної діяльності в умовах динамічного суспільства, його становлення як активного суб'єкта змін та інновацій, здатного до самостійної ініціації та реалізації інноваційної діяльності, розвиток його інноваційних властивостей. Його інструментами виступають інноваційні педагогічні технології (проблемного навчання, колективної розумової діяльності, формування критичного мислення, проектного навчання, інтерактивного навчання, ігрового навчання тощо).

З метою розвитку творчих здібностей, здатності учасників знаходити нові нестандартні вирішення завдань, формування навичок інноваційної поведінки на особистісному, діяльнісному, соціальному рівнях, налагодження комунікацій нами розроблено і апробовано у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі тренінг-курс «Інноваційна поведінка» (Романов, 2021). Тренінгові заняття можуть реалізовуватися як в очному, так і дистанційному, або змішаному форматі. Зміст курсу містить теми «Інноваційність – супернавичка XXI століття», «Я – творча особистість», «Сила інноваційної команди», «Інноваційна поведінка в професійній діяльності», «Як стати раціоналізатором і винахідником». На заняттях використовується комплекс інтерактивних методів і технологій навчання: проблемні міні-лекції з елементами дискусій, мозкові штурми, відеотренінг, психогімнастика, підготовка презентацій, робота в малих групах, технології розвитку критичного мислення і колективної розумової діяльності, ділові та рольові ігри, Case-study, цифрові технології. Пошукова діяльність учнів передбачає вивчення особливостей культури інноваційної поведінки працівників провідних автомобільних компаній світу, зокрема Toyota Motor Corporation, яка реалізує унікальну концепцію ощадливого виробництва.

Отже, ми розглядаємо інноваційну діяльність закладів професійної освіти в контексті трьох сфер підготовки майбутнього кваліфікованого робітника: особистісної, діяльнісної і соціальної. На особистісному рівні інноваційна педагогічна діяльність формує суб'єктність здобувачів освіти як здатність до створення себе, свого екологічного світу. На діяльнісному рівні відбувається формування готовності майбутніх фахівців до змін в цілому та, зокрема, до застосування інноваційних виробничих технологій. На соціальному рівні інноваційна діяльність закладає основи становлення свідомого і відповідального Громадянина, здатного працювати на користь своєї держави і захищати її інтереси, що сьогодні є надзвичайно актуальним.

Список посилань

Артюшина, М. (2011). *Психолого-педагогічні засади підготовки студентів економічних спеціальностей до інноваційної діяльності*. [Дисертація доктора пед. наук, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова].

Кові, С. (2023). *Сім звичок надзвичайно ефективних людей*. Клуб Сімейного Дозвілля.

Докторович, В. (2022). *Управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти*. [Дисертація кандидата пед. наук, Університет менеджменту освіти].
https://umo.edu.ua/images/content/spec_rada/raz_spec_rad/DF26.455.012/%D0%94%D0%B8

[%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%8F %D0%94%D0%9E%D0%9A%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%A7 %D0%94%D0%A426.455.012.pdf](#)

Романов, Л. (2021). *Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій*. [Дисертація кандидата пед. наук, Національний транспортний університет].